

Aktuality z judikatury Evropského soudu pro lidská práva:

Životní prostředí

Monika Šamová

Miroslav Kaštyl

Kancelář vládního zmocněnce

Seminář pro soudce správních soudů
a jejich asistenty

Kroměříž, 2. listopadu 2021

Obsah přednášky

- Hluk, vibrace a emise ze silničního provozu
 - *ESLP: Kapa a ostatní proti Polsku* ([č. 75031/13 a další](#), 14. 10. 2021)
- Environmentální protesty
 - *ESLP: Chernega a ostatní proti Ukrajině* ([č. 74768/10](#), 18. 6. 2019)
 - *VLP (HRC): Vlašín proti České republice* (č. 3951/2021)
- Ochrana klimatu
 - *ESLP: Duarte Agostinho a ostatní proti Portugalsku a dalším 32 státům včetně České republiky* ([č. 39371/20](#), komunikováno 13. 11. 2020)
 - *VPD (CRC): Chiara Sacchi a ostatní proti Argentině a dalším státům* (č. [CRC/C88/D/104/2019](#), 22. 9. 2021)

I. Hluk, vibrace a emise ze silničního provozu

Článek 8 Úmluvy

*„1. Každý má právo na respektování svého **soukromého a rodinného života, obydlí** (...).“*

2. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení nepokojům a zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

Kapa a ostatní proti Polsku

Skutkové okolnosti:

- Stěžovatelé žili v těsné blízkosti silnice N14 v centru města Stryków
- Rozšíření dálnice v roce 2006 a dočasné napojení na silnici N14, výstavba plánovaná již od roku 1995
- V okolí rozvoj logistických center a skladů
- 1996 – starosta podal proti projektu námitky a navrhnul dvě alternativní trasy, nebyla však projednána
- Rozhodnutí stavět dálnici dílčími rozšířeními, příslib přijetí ochranných opatření (protihlukové zdi, zalesnění apod)
- Několik EIAs, účastenství nevládní environmentální organizace
- 2003 – stavební povolení, nevěnovalo se otázkám spojeným s napojením na silnici N14

Kapa a ostatní proti Polsku

Skutkové okolnosti:

- 07/06 – otevření nového dálničního úseku spolu s přímým napojením na silnici N14
- Zvýšení silničního provozu, zejména nákladní dopravy, zvýšení hluku nad zákonné limity, zejména v noci
- Protesty a stížnosti (ne stěžovatelů)
- Plán výstavby obchvatu nebo rozšířením dálnici a napojením na jinou silnici
- 10/06 – oprava silnice
- 12/06 – nové značení alternativních tras
- 12/08 – dokončení stavby dálnice a napojení na jinou silnici – snížení hluku
- Odškodňovací řízení – neúspěch

Kapa a ostatní proti Polsku

Obecné zásady:

- Ochrana obydlí:
 - „(...) místo, fyzicky určený prostor, kde se soukromí a rodinný život vyvíjí.“
 - Ochrana obydlí zahrnuje nejen právo na skutečný fyzický prostor, ale i na jeho tiché užívání
 - Není fyzické porušení (nepovolený vstup) ale také imise (hluk, emise, zápachy, apod)
- Úmluva výslovně nezakotvuje právo na čisté a tiché ŽP
- Použitelnost čl. 8:
 - Přímo a závažně dotčen hlukem nebo jiným znečištěním

Kapa a ostatní proti Polsku

Obecné zásady:

- Pozitivní vs. negativní závazky
 - Dosažení spravedlivé rovnováhy
 - Prostor pro uvážení
- Zdrojem hluku může být soukromá osoba, obchodní aktivita nebo veřejná agentura
- Subsidiární postavení Soudu

Kapa a ostatní proti Polsku

Závěry Soudu:

- Článek 8 je použitelný
 - Zásah do práva na zdraví a pokojného užívání obydlí
 - Překročení zákonných limitů
- Námitka, že nejsou problematické národní politiky rozvoje infrastruktury, ale volba přesměrování dopravy přes ulici v blízkosti stěžovatelů namísto výstavby obchvatu
 - Neposouzení námitky starosty
 - Posuzování vlivu na ŽP se nevěnovalo přesměrování dopravy na silnici
 - Dálnice bez mýtného
 - Orgány problémy vědomě ignorovaly a pokračovaly v realizaci výstavby bez jejich zohlednění
 - Nedostatek financí k výstavbě obchvatu nebyl dostatečný protiargument

Kapa a ostatní proti Polsku

Závěry Soudu:

- Námitka, že orgány nepřijaly včasné, adekvátní a dostatečné zmírňující a adaptační opatření
 - Orgány nebyly pasivní
 - Přijetí prvního zmírňujícího plánu cca měsíc po otevření dálnice
 - Plán však byl provázen komplikacemi a prodlením
 - Obchvat nebyl realizován a výstavba nového odklonu dopravy trvala 2,5 let
 - Nové dopravní značení vyzývající k použití jiných silnic nebylo dostatečně účinné
 - Oprava silnice neměla také pozitivní dopad
 - Orgány vynaložily značné úsilí, nicméně jejich rozhodnutí bylo preferovanou volbou pro řidiče na úkor obyvatelů zasažených nadměrnou dopravou
 - Nedošlo k dosažení spravedlivé rovnováhy

Kapa a ostatní proti Polsku

Závěry Soudu:

Přesměrování dálniční dopravy přes silnici N14, která nebyla přizpůsobena pro tyto účely a nacházela se v těsné blízkosti obydlí stěžovatelů a nedostatek včasné a adekvátní reakce vnitrostátních orgánů na s tím spojené problémy místních obyvatelů vedla k **porušení článku 8 Úmluvy.**

PŘIDEJ,
SE K NÁM

POMÁHAT

GRANIT

II. Environmentální protesty

Článek 3

*„Nikdo nesmí být mučen
nebo podrobován
nelidskému či
ponižujícímu zacházení
anebo trestu.“*

Článek 6

*„1. Každý má právo na to,
aby jeho záležitost byla
spravedlivě (...) projednána
(...) soudem (...), který
rozhodne (...) o oprávněnosti
jakéhokoli trestního obvinění
proti němu. (...)“*

Článek 11 Úmluvy

„1. Každý má právo na svobodu pokojného shromažďování (...).

2. Na výkon těchto práv nemohou být uvalena žádná omezení kromě těch, která stanoví zákon a jsou nezbytná v demokratické společnosti v zájmu (...) ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných. (...)“

Chernega a ostatní proti Ukrajině

Skutkové okolnosti:

- 11 účastníků protestu proti kácení stromů v parku, chránili stromy vlastním tělem a blokovali průjezd těžké techniky
- Střet s bezpečnostní agenturou
 - Policie byla pasivní, zakročila v momentu odvádění obklíčených aktivistů, kdy část zatkla
 - Demonstrantům byly uloženy peněžité tresty, některým i trest odnětí svobody
- Střet s dřevorubci a bezp. ag.
 - Údajné vyhrožování demonstrantům
 - Zranění aktivistů
 - Policie nezakročila ani přes volání o pomoc

© Reuters/W. Rattay

Chernega a ostatní proti Ukrajině

Je státu přičitatelné jednání bezpečnostní agentury?

- způsob jmenování, dohled a odpovědnost, cíle, pravomoci a poslání dané osoby (*V. K. proti Rusku*, č. 68059/13, rozsudek ze dne 7. března 2017, § 175)
- povědomí nebo tiché schvalování jednání soukromé osoby ze strany úřadů (*Kypr proti Turecku*, č. 25781/94, rozsudek velkého senátu ze dne 10. května 2001, § 81)
- Jednání bylo přičitatelné – policie pasivně přihlížela (srov. *Koval a ostatní proti Ukrajině*, č. 22429/05, rozsudek ze dne 15. listopadu 2012, § 56 a 78).

Chernega a ostatní proti Ukrajině

Článek 3 (hmotněprávní rovina) – obecné zásady:

- Minimální stupeň závažnosti
- Pozitivní závazky

Článek 3 (hmotněprávní rovina) – závěry:

- Nejsou důkazy prokazující použití slzného plynu, obušků apod.
- ✓ Nedošlo k porušení v hmotněprávní složce článku 3

Chernega a ostatní proti Ukrajině

Článek 3 (procesněprávní rovina) – obecné zásady:

- Rychlé a důkladné účinné vyšetřování

Článek 3 (procesněprávní rovina) – závěry:

- Neposkytování informací o průběhu vyšetřování a rozhodnutích
- Nepřizvání k prováděným úkonům
- Odepřena praktická možnost podat opravné prostředky

x Došlo k porušení v procesněprávní složce článku 3

Chernega a ostatní proti Ukrajině

Článek 6 odst. 1 – závěry:

- Právní i skutkové otázky, přiměřenost trestů a hodnocení osobnosti stěžovatelů
- Zástupce se neúčastnil jednání a nemohl se tak vyjádřit k věci
- Nebyli informováni o místě a termínu jednání
- Právní úprava neumožňovala účast na jednání z vazby

x Došlo k porušení čl. 6 odst. 1

Chernega a ostatní proti Ukrajině

Článek 11 – obecné zásady:

- Požadavek zákonnosti zahrnuje i kvalitu právního předpisu a přístup k němu
- Státy disponují prostorem pro uvážení
- Povaha a závažnosti sankcí
- Nepřijímat nepřiměřená nepřímá opatření
- Závazek přijmout vhodná opatření k zajištění pokojného shromáždění a bezpečnosti občanů, mají širokou paletu možností, co do zvolení prostředků

Chernega a ostatní proti Ukrajině

Článek 11 – závěry:

- Zásah

- Ano: vytlačení, zadržení nebo uložení sankcí

- Zákonnost

- Ano: zák. o přestupcích
- Nevyžaduje se ohlašování, je z povahy věci protiprávní

- Legitimita

- Ano: ochrana zdraví a bezpečností stěžovatelů
- ochrana práv a svobod jiných

Chernega a ostatní proti Ukrajině

Článek 11 – závěry:

- Přiměřenost
 - Výzva ze strany policisty v civilu
 - Výzva nebyla slyšet kvůli hluku
 - Nebylo jasné, kdo vydává závazné pokyny
 - Nezdůvodněný druh a výše trestu
 - Zranění příslušníky bez. služby
 - Místo kácení nebylo vyznačeno
 - Vyhocení situace bylo možné předpokládat

x Došlo u části k porušení článku 11

- Neporušení:
 - Obstrukční jednání

Vlašín proti České republice

Vlašín proti České republice

Skutkové okolnosti:

- Neohlášená blokáda proti kácení stromů napadených kůrovcem v NP Šumava v roce 2011
- Označený prostor, těžení v různých částech lesa
- Vně i mimo označený prostor
- Malé skupinky/jednotlivci
- Přivazování se ke stromům, lezení po stromech
- Předběžné opatření vůči Hnutí Duha
- Protesty pokračovaly
- Několikrát výzva ze strany policie, poté vyvezení z prostoru, použití hmatů a chvatů, zavezení k výslechu na policejní stanici
- Osoby mimo těžební prostor mohli pokojně protestovat, stěžovatel výzvy uposlechnul

Vlašín proti České republice

Skutkové okolnosti:

- Ping-pong ze strany KS v Plzni a NSS
- Definice shromáždění:
 - Více osob
 - Fyzická přítomnost účastníků na konkrétním místě
 - V konkrétním čase, vzájemná interakce
 - Účel shromáždění, výměna informací a názorů, vyjadřování postojů
 - Navenek projevená „subjektivní stránka“
- Actio popularis
- Shromáždění a potažmo rozpuštění shromáždění vs zákrok policie vůči jednotlivci jednajícím protiprávně
- Legalita kácení

A person's hands are holding a rectangular piece of brown cardboard. On the cardboard, there is a hand-drawn illustration of the Earth in the center, with green continents and blue oceans. Above the Earth, the words "THERE'S NO" are written in a stylized, outlined font, curving over the top. Below the Earth, the words "PLANET B" are written in the same style, curving under the bottom. The background is a blurred image of an industrial facility with several tall smokestacks emitting thick white plumes of smoke against a clear blue sky.

THERE'S NO
PLANET B

III. Ochrana klimatu

Klimatické litigace

- Poradní stanovisko IACHR (obecně k závazkům států ve vztahu k životnímu prostředí, 2017)
- Spolkový ústavní soud (Neubauer a další, duben 2021)
- Union of Swiss Senior Women for Climate Protection proti Švýcarsku (ESLP – komunikovaná stížnost, č. 53600/20)
- Mex M proti Rakousku (ESLP – podaná stížnost, březen 2020)
- Klimatická žaloba (Městský soud v Praze, duben 2021); <https://www.klimazaloba.cz/dokumenty/>

Duarte Agostinho a ostatní

Skutkové okolnosti:

- Stěžovatelé; děti a mladí dospělí (břímě mladého člověka)
- V Portugalsku se zvyšuje počet a intenzita lesních požárů, silné zimní bouře – kvůli změně klimatu.
- Důsledky; dýchací obtíže, poruchy spánku, alergie, nemožnost trávit čas venku, úbytek zeleniny / nadbytek popela na zahradě, nedostatek vody, ohroženy nemovitosti na pobřeží, úzkost z budoucnosti

Duarte Agostinho a ostatní

Otázky Soudu:

- Jurisdikce; mj. s ohledem na závazky vyplývající z Pařížské dohody (2 °C, resp. 1,5 °C)?
- Oběti (skutečné, možné); přímý nebo nepřímý závažný dopad v důsledku nekonání, nedostatečného konání států?
- Porušení čl. 2, 3 a 8 samostatně / ve spojení s čl. 14 Úmluvy, jakož i čl. 1 Protokolu č. 1; prostor pro uvážení, právní úprava a praxe, studie, výzkumy, účast veřejnosti?

Duarte Agostinho a ostatní

Argumentace vlád (výběr):

- Pařížská dohoda; procesní povinnosti států pouze, nepřekročení hranice představuje nezávazný cíl (pouze aspirace), národní redukční příspěvky (nejsou objektivní kritéria pro určení)
- Oběti; dotčení x *actio popularis*
- Negativní x pozitivní závazky (podobné principy)
- Práh
- Prostor pro uvážení

Chiara Sacchi a ostatní

Výběr z dotčených článků Úmluvy o právech dítěte:

Právo na život

„Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají, že každé dítě má přirozené právo na život (...) zabezpečují

v nejvyšší možné míře zachování života a rozvoj dítěte.“

Právo na zdraví

„Státy, které jsou smluvní stranou úmluvy, uznávají právo dítěte na dosažení nejvýše dosažitelné úrovně zdravotního stavu (...).“

Chiara Sacchi a ostatní

Skutkové okolnosti:

- Oznamovatelé; děti (z různých států) patří do obzvláště zranitelné skupiny + břímě mladého člověka.
- V důsledku klimatických změn vlna veder, šíření infekčních nemocí, lesní požáry, extrémní výkyvy počasí, zvýšení hladiny oceánů.
- Vyšší míra rizika ohrožení života (obecně)
- Zdraví: kouř (záchvaty astmatu), nemoci (šíření malárie, horečka dengue), sucho (nedostatek vody)

Chiara Sacchi a ostatní

Přijatelnost:

- ✓ Jurisdikce; extraterritoriální jurisdikce, přeshraniční újma
- ✓ Oběti; zvláštní okolnosti, stěžovatelé dostatečně *prima facie* zdůvodnili osobní dotčení (astma, nemoci, vlny veder, sucho, bouřky a záplavy, neobyvatelnost ostrovů, klimatická úzkost), resp. existenci skutečné a závažné újmy. Státy uznávají potřebu zvláštních záruk ve prospěch zranitelné skupiny osob před předvídatelnou újmou.
- X Nevyčerpání vnitrostátních prostředků nápravy

Děkujeme za pozornost.

Monika Šamová a Miroslav Kaštyl

Kancelář vládního zmocněnce pro zastupování před ESLP

Na Děkance 3, 128 10 Praha 2

e-mail: msamova@msp.justice.cz; mkastyl@msp.justice.cz

tel.: 221 997 406, 221 997 447

